

Retouradres: Postbus 12600, 2500 DJ Den Haag

Aan de voorzitter van de Commissie Leefomgeving

Datum

18 december 2017

Onderwerp

Visie op Licht

B.A. Revis

Wethouder van Binnenstad, Stadsontwikkeling,
Kerngebieden en Buitenruimte

Ons kenmerk

DSB/2017.626

RIS298658

Contactpersoon

J. Dinkelman

Dienst

Stadsbeheer

Afdeling

Beleidsafdeling Stadsbeheer

Telefoonnummer

14070

E-mailadres

jaap.dinkelman@denhaag.nl

Geachte voorzitter,

De geschiedenis van de openbare verlichting in Den Haag gaat bijna 450 jaar terug. In 1570, stelde de Haagse magistraat de Ordonnantie vast 'omme tsavonts licht langes de straeten te hebben...'. Als gevolg daarvan werden op 33 plaatsen in de stad kaarslantaarns geplaatst.

De openbare verlichting heeft sindsdien veel ontwikkelingen doorgemaakt en het aantal lichtpunten is stevig uitgebreid naar ongeveer 70.000. In de huidige tijd is niet langer het aantal richtinggevend, maar vooral de kwaliteit van het licht. Verlichting draagt bij aan de veiligheid van de stad en tegelijkertijd aan de sfeer en beleving ervan. We vinden het dan ook belangrijk dat we openbare verlichting aanbrengen waar dat zinnig is en die past bij de omgeving. Daar bovenop willen we dat de verlichting zo duurzaam mogelijk wordt benut.

Een innovatieve visie

Op 12 december 2017 heeft het college de Visie op Licht vastgesteld (RIS298657). Met deze visie wordt in Den Haag voor het eerst beleid vastgesteld ten aanzien van de openbare verlichting. In deze brief licht ik u de Visie op Licht graag toe en neem ik u mee in wat de visie voor de stad betekent.

De kaders voor de verlichting van de stad zijn vastgelegd in het licht DNA, deze vormt het hart van de Visie op Licht. Dit is nadrukkelijk geen papieren beleidsnota, maar een innovatieve ontwerptool. In het licht DNA is de informatie uit de Visie op Licht en de huidige verlichtingssituatie verwerkt. Deze informatie is toegankelijk via een digitale ontwerp applicatie. Deze tool helpt de beheerders en ontwerpers in de dagelijkse praktijk om een duurzaam en samenhangend lichtbeeld in de stad te realiseren. Den Haag is hiermee in Nederland een koploper.

Uitgangspunten Visie op Licht

Den Haag heeft een unieke identiteit die we graag in de stad benadrukken. Het is belangrijk dat de openbare verlichting hieraan bijdraagt.

Een herkenbare en eenduidige Haagse signatuur vormt dan ook het startpunt voor de Visie op Licht. We gaan uit van vier verschillende lichtbeelden met verschillende functionaliteiten die passen bij de verschillende gebieden in Den Haag.

Hierbij werken we gebiedsgericht:

- 1) *Eco Light/ No Light*. In groengebieden geldt, conform de richtlijn 'Licht op Natuur', als uitgangspunt dat er geen licht wordt toegepast. Alleen op hoofdfietspaden passen we de noodzakelijke hoeveelheid gerichte verlichting toe voor de veiligheid. Nabij ecologische verbindingzones en in het overige groen (aandachtsgebieden vleermuizen) passen we licht toe zonder directe lichtuitstraling op ecologische verbindingzones of water. In de Natura 2000-gebieden wordt geen openbare verlichting toegepast.
- 2) *Road Light* op hoofdwegen en hoofdfietsroutes. Het gaat puur om de functionele verlichting die zich focust op de straat. Veiligheid van weggebruikers staat voorop. Een lichte witte kleur maakt het lichtbeeld helder.
- 3) *Living Light* in woon- en werkgebieden. De openbare ruimte is de huiskamer van de stad. Het is de plek waar mensen elkaar ontmoeten. Het is belangrijk dat mensen zich in woon- en werkgebieden comfortabel, veilig en geborgen voelen. Een warme kleur licht is hierbij essentieel.
- 4) *City Light* in de toeristische (hofstad) gebieden. Met City Light wordt de levendigheid van de stad versterkt. Het wordt toegepast in het centrum en de toeristische gebieden, plekken waar mensen elkaar ontmoeten, waar evenementen zijn en waar reuring is. De warme, maar lichte kleur van City Light hoort hierbij. Door het aanlichten van gebouwen of bomen op bijvoorbeeld pleinen, ontmoetingsplekken of belangrijke kruisingen, creëren we een sfeervolle omgeving.

De vier lichtbeelden zijn opgebouwd uit verschillende componenten, zoals de kleur van het licht, de lichtsterkte en de richting waarin het licht schijnt. De lichtkleur is erg bepalend voor het lichtbeeld. De visie onderscheidt drie verschillende soorten licht: neutraal licht voor de hoofdwegen, warm licht voor de toeristische gebieden en warmer licht om woonwijken te verlichten. Om het lichtbeeld van de stad een eenduidige identiteit te geven, wordt het aantal verschillende armatuurtypen en lichtmasten in de stad teruggebracht naar vier hoofdtypen. Hiermee wordt een herkenbaar Haags signatuur aan verlichting aangebracht.

In beschermde stadsgezichten en enkele 'parels in de stad', wordt historische verlichting toegepast, tenzij er duidelijke overwegingen zijn om hier van af te wijken, zoals bijvoorbeeld in groengebieden binnen beschermde stadsgezichten. Sfeerverlichting door aanlichten in Living light gebieden wordt als onderzoeksopgave meegegeven bij toekomstige ontwikkelingen in relevante gebieden.

Het toepassen van het licht DNA is de sleutel tot het creëren van een harmonieus avondbeeld in de stad. Het Licht DNA wordt daarom opgenomen in het Handboek Openbare Ruimte. Om te borgen dat de Visie op Licht gemeentebreed wordt uitgerold is besloten de uitgangspunten die zijn opgenomen in de visie voor te schrijven bij ontwerp-, ontwikkel- en beheeropgaven.

Een duurzame visie

De Visie op Licht is toekomstbestendig en helpt om de duurzaamheidsdoelstellingen te bereiken. Ook vinden we het belangrijk om lichtvervuiling (onnodige hemelverlichting) tegen te gaan en om kwetsbare stedelijke ecologie te ontzien. Met deze visie zetten we stappen in de ambitie om klimaat-neutrale stad te worden. Zo leiden de gemaakte keuzes tot een verhoging van de lichtkwaliteit en mogelijkheden voor goed beheer en tegelijkertijd tot energiebesparing.

De visie wordt uitgevoerd binnen de bestaande budgetten voor beheer en onderhoud. De lichtmasten en armaturen worden dan bij het bereiken van de technische levensduur vervangen door duurzame LED verlichting, volgens de kaders van de visie. In 2038 is 100% van de verlichting uitgevoerd zoals de visie voorschrijft en overal voorzien van LED. Dit geeft een grote impuls aan het dag en nachtbeeld van de verlichting in Den Haag. Daarnaast wordt een aanzienlijke verlaging van het energieverbruik van 40% gerealiseerd in 2038.

Wanneer het de wens is om het energieverbruik verder te verminderen door invoering van geavanceerde technologie, waarmee de verlichting op afstand bestuurd en gedimd kan worden, zijn aanvullende financiële middelen benodigd. Datzelfde geldt wanneer we de looptijd van de visie verkorten.

Met vriendelijke groet,

Boudewijn Revis